

TUOKIO-OPAS

Ohjeita lapsille ja perheille suunnattujen saavutettavien tuokioiden järjestämiseen

LASTU

-PROJEKTI 2016–2018

SISÄLLYS

1. Perheentalon viikko-ohjelma
2. Tukiviitottu satuhetki
3. Aistileikit
4. Musahetki
5. Kommunikaatio ilta

Ohjeita tuokio- oppaan käyttämiseen

Tähän oppaaseen on koottu Kuopion Perheentalolla toteutettuja ja toimivaksi todettujen toimintatuokioiden ohjeita.

Tuokiot on suunniteltu toteutettavaksi erilaisten perheiden kanssa. Ohjeet sisältävät yksityiskohtaiset ohjeet tuokion suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tuokioita voi muokata, soveltaa ja kehittää vapaasti oman työn tarpeen mukaan.

Kaikkiin ohjeisiin on sisällytetty kuvallista materiaalia ja ohjeita erityisryhmien kanssa toimimiseen.

Tässä oppaassa on käytetty papunetin kuvatyökalun kuvia ja Lastu-hankkeen lopputuotokseen muokattuja papunetin kuvia. Muualta löydettyjen kuvien lähteet on mainittu erikseen oppaassa.

Lukuiloa!

1. Perheentalon viikko-ohjelma

Kuopion Perheentalon viikoittain vaihtuva ohjelma kootaan värikkääseen viikko-ohjelmapohjaan. Ohjelmassa jokaisella päivällä on oma väri. Viikonpäivien värit ovat useille lapsille tuttuja päiväkodeista ja kouluista ja ne ovatkin yleisesti käytössä kaikkien lasten kanssa.

Värien avulla viikko-ohjelmasta on näin ollen myös lasten helppo hahmottaa viikon kulku ja viikonpäivä. Perheentalon viikko-ohjelmassa kerrotaan selkeästi viikkoon kuuluvat toiminnot ja aikataulut. Viikko-ohjelma voidaan helposti kääntää eri kielille.

Viikonpäivien värit ovat:

Maanantai: Vihreä

Tiistai: Sininen

Keskiviikko: Valkoinen

Torstai: Ruskea

Perjantai: Keltainen

Lauantai: Vaaleanpunainen

Sunnuntai: Punainen

Selkeitä kuvia viikko-ohjelmaan löytyy mm.

- Papunetin kuvatyökalu; www.papunet.net
- Pikku Kakkosen kommunikaatiokortit;
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/05/31/pikku-kakkosen-kommunikaatiokortit>
- Viitottu rakkaus -sivusto; <http://viitotturakkaus.fi/index.html>

Löydät Perheentalolla käytössä olevan viikko-ohjelman pohjan tämän oppaan lopusta.

2. Tukiviitottu satuhetki

Tuokion idea

Tukiviitotussa satuhetkessä yhdistyy nimensä mukaisesti sadut ja tukiviittomat. Satujen avulla lapsen mielikuvitus vahvistuu ja lapsi oppii elämässä tarvittavia taitoja eläytymällä satuihin ja niiden hahmoihin. Tukiviittomia käyttämällä lasta autetaan ymmärtämään sadussa kerrottavia asioita.

Kuopion Perheentalolla pidetyt tukiviitottut satuhetket ovat tarkoitettu kaikille lapsille mutta erityistä hyötyä niistä on puhetta tukevia tai korvaavia viestintäkeinoja käyttäville lapsille.

Tukiviittomat satuhetkissä

Satuhetkissä tukiviittomia käytetään yhtä aikaa sadun ääneen lukemisen kanssa. Lauseesta viitotaan keskeiset sanat puhekielen sanajärjestyksessä. Tukiviittomia käyttäessä puhe muuttuu hitaammaksi, yksinkertaisemmaksi ja selkeärytmiseksi, mikä voi helpottaa lasta ymmärtämään puhetta paremmin sekä erottamaan siitä merkitykselliset asiat.

Pienellä lapsella viittomien käyttö on motorisesti helpompaa kuin puheäänteiden erottelu ja tuottaminen. Tämän vuoksi viittomia opitaan usein sanoja nopeammin. Tukiviittomien käyttö ei heikennä lapsen puheen- ja kielenkehitystä vaan pikemminkin tukee ja edistää kielellistä kehitystä. Satuhetkissä lapsia kannustetaan viittomaan yhdessä hetkien vetäjien kanssa.

Tukiviittomat opitaan lähi-ihmisten näyttämästä mallista ja sen vuoksi vanhemmat ja muut lähi-ihmiset ovat tärkeässä asemassa tukiviittomien opetteluun aloittamisessa. Viittomia tarvitseva henkilö omaksuu viittomat keinoksi ymmärtää ja ilmaista itseään vasta kun päivittäiset kommunikointikumppanit käyttävät viittomia puheen rinnalla. Viittomia voidaan oppia leikkien, pelien sekä tuttujen laulujen ja lorujen avulla ja viittomien rinnalla on hyvä käyttää myös eleitä, osoittamista ja ilmeitä.

Satujen merkitys lapsen kehitykseen

Sadut ovat osa lapsen kehitystä. Satuja kuuntelemalla lapsi oppii kuuntelemaan muita. Satujen avulla voidaan turvallisesti harjoitella erilaisten tunteiden kokemista ja tunnistamista. Lapset oppivat satuihin eläytymällä elämäntaitoja ja heidän sosiaaliset taidot vahvistuvat (empatia ja myötätunto). Satuja lukemalla myös aikuisten ja lasten välinen läheisyyden tunne lisääntyy.

Satujen kautta voidaan puhua myös sellaisista asioista, joista olisi muuten vaikea puhua. Saduissa voi olla samanlaisia ongelmia kuin lapsella, mutta ne eivät tule kuitenkaan liian lähelle lapsen maailmaa tapahtumien sijoittuessa jonnekin kauas tai sadun hahmojen ollessa vaikkapa eläimiä. Satujen avulla vastoinkäymiset voivat pienentyä ja vaikeita tilanteita varten on olemassa omia satukirjoja, joiden avulla voidaan käsitellä lapsen tunteita.

Ääneen lukeminen ja yhteinen lukuhetki lapsen kanssa vaikuttaa lapsen kasvavaan lukutaitoon. Lukuhetken aikana lapsi oppii esimerkiksi tunnistamaan kirjaimia, kääntämään sivuja ja käsittelemään kirjaa oikein sekä ymmärtämään painetun tekstin edustavan puhuttuja sanoja. Lapset oppivat kielen kuulemalla, sanavaraston

muodostuessa kuultujen sanojen perusteella. Kapasiteetti oppia uusia sanoja on lapsella melkein loputon. Satuja kuuntelemalla lapsen kieli harjaantuu.

- alle 3- vuotias on kiinnostunut rikaskielisistä saduista ja ne tukevat samalla kielenkehitystä. Lapsi valitsee usein itselleen tutun sadun – luo turvallisuutta. Arjen asioiden ja tapahtumien sanoittaminen satujen kautta on tärkeää lapselle.
- 3-vuotiaan lapsen kiinnostus sana- ja loruleikkejä kohtaan lisääntyy. Mieluisat tarinat sisältävät paljon toistoja.
- 4-5-vuotias ilmaisee itseään taitavasti ja on kiinnostunut saduista ja kertomuksista.
- 6-vuotiaat jaksavat jo kuunnella jännittäviä ja monivaiheisia tarinoita.
- Kielellisiä vaikeuksia omaavat lapset eivät välttämättä jaksu keskittyä sadun kuuntelemiseen ja tuottamiseen, jolloin toiminnallisuus, kuten nukketeatteri, voi olla parempi vaihtoehto.

Tuokion rakentaminen

Kirjojen valinta

- Kirjojen määrään ja valintaan vaikuttaa osallistujien ikä ja keskittymiskyky. Perheentalolla on luettu 1-3 kirjaa / tuokio.
- Kirjastot vinkkaavat mielellään sopivia kirjoja.
- Oikeanlaisen sadun valitseminen on tärkeä lapsen mielenkiinnon ylläpitämiseksi; pienille lapsille valitaan lyhyitä satuja, kun taas isommat lapset ovat hyvinkin kiinnostuneita kerronnallisista saduista.
- Valittujen satujen tulee olla muunneltavia, mikä vaatii myös lukijalta ennakkoon huolellista tutustumista satuun ja sen juoneen.

Rekvisiitan etsiminen

- Satuun liittyvä rekvisiitta (tunnusteltavat, kuunneltavat ja mahdollisesti maisteltavat materiaalit), joita kokeilemalla elävöitetään satua ja annetaan monikanavaisesti lapselle kokemuksia sadun maailmasta.
- Satujen ”päähenkilöt” ovat mukana satuhetkissä pehmonalleina tai piirroskuvina.
- Koko sadun voi rakentaa nukketatteriksi, piirtää satua isolle paperille, draaman keinoin yms.

Ennen satuhetkeä tärkeää

- Luettaviin satuihin tutustutaan etukäteen ja luetaan sadut ääneen useampaan kertaan, jotta sadun juoni tulee tutuksi. Lukijan on myös hyvä löytää sadun idea, opetus ja kohokohdat. Sadun hyvä tunteminen helpottaa lasten osallistamista tuokion aikana.
- Lukijan ja tukiviittojan kannattaa harjoitella satua etukäteen yhdessä. Lukijan selkeä puherytmi, helpottaa viittojan työskentelyä. Yhdessä kannattaa suunnitella mitä viittomia painotetaan, mitä harjoitellaan yhdessä lasten kanssa yms.

Satuhetkellä huomioitavaa

- Lukijan ja viittojan sijoittuminen toisiinsa nähden, jotta viittoja näkee myös kirjan, pystyy auttamaan rekvisiitan käyttämisessä yms.
- Satuhetkistä pyritään luomaan jokaiselle kuulijalle miellyttävä kokemus ja jos esimerkiksi kuulijoiden joukossa on lapsi, jonka on vaikea keskittyä satuun, voidaan hänelle antaa toinen kappale kirjaa, rekvisiittaa tutustuttavaksi, osallistaa lapsia enemmän yms.
- Jos paikalla on suuri joukko lapsia, viittominen tapahtuu seisaaltaan, jotta myös takana olevat lapset näkevät viittomat.
- Satuhetken pitämisessä tarvitaan luovuutta ja ymmärrystä erityislapsia kohtaan. Satuhetki muovautuu jokaisella kerralla omanlaiseksi luettavista saduista, sadun lukijasta ja viittojasta sekä kuulijoista johtuen. Jokainen

tukiviitottu satuhetki on kuitenkin tärkeä retki mielikuvituksen maailmaan tukiviittomien auttaessa kehittämään lapsen kielellistä kehitystä.

- Satuhetki aloitetaan tervehtimällä osallistujat ja pyytämällä lapset lähelle istumaan, jos suinkin mahdollista. Näin lapset näkevät kirjan kuvat sekä viittomat paremmin. Myös rekvisiittaa on helpompi esitellä lähellä oleville lapsille.
- Sadussa käytettävä rekvisiitta voi olla joko esillä tai piilossa, kuitenkin niin, että se on helposti saatavilla. Rekvisiittaa voi ottaa esille pitkin satua aina satuun sopivissa kohdissa. Rekvisiittaa voi laittaa myös kiertämään mutta tällöin esineet eivät saa olla liian pieniä tai niitä ei saa olla liikaa. Rekvisiitta tulee kerätä pois sadun loputtua. Jos luettava kirja on tunnustelukirja, voi myös kirjan kanssa käydä jokaisen lapsen luona, jotta heillä on mahdollisuus tunnustella kirjaa. Myös kirjan päähenkilön voi käydä esittelemässä jokaiselle lapselle ennen lukemisen aloittamista.
- Kirjaa luetaan ja pidetään koko ajan niin, että lapset näkevät kirjan kuvat. Lukunopeuteen ja tauotukseen tulee kiinnittää huomiota, että viittoja pystyy viittomaan keskeisimmät sanat sadusta.
- Välillä viittojaa voi pyytää viittomaan esimerkiksi jonkun kirjaan liittyvän hahmon kuten karhun. Viittoja voi viittoaa karhun tai viittomisen lisäksi hän voi kertoa viittomaan liittyvän muistisäännön. Karhun viittoman opettelussa auttaa se, että viittoma muistuttaa karhun suuta. Viittoja voi myös muistisäännön kertomisen lisäksi kehottaa lapsia muutamankin kerran tekemään viittoman yhdessä mallin mukaisesti.
- Lapsilta voi myös kysyä esimerkiksi tekevätkö he jotain kirjaan liittyen. Jos lapset alkavat kertoa mitä he tekevät, tulee vastaukset myös kuunnella. Jos vain yksi lapsi on äänessä muidenkin halutessa vastata, tulee vastausvuoro antaa myös muille lapsille. Jokainen saa vuorollaan vastata.

Kuvallista materiaalia satuhetkiin:

Lähteet ja lisätietoa:

- Teksti on tiivistetty seuraavasta lähteestä: Tukiviitottu satuhetki, Soile Vanttinen 2017.
http://www.savas.fi/userfiles/file/lastu/Tukiviitottu_satuhetki_Soile_Vanttinen.pdf
- Aivoliitto, tukiviittomien hyöty:
http://www.kielipolku.fi/kielipolku/lapsuus/tukiviittomia_opitaan_kieltä_käyttämällä
- Papunet: <http://papunet.net/tietoa/viittominen-vahvistaa-puhetta>

3. Aistileikit

Tuokion idea

Vuorovaikutuksen ja oppimisen kannalta aistit ovat välttämättömiä. Eri arvioiden mukaan noin 5-10 %:lla ikäryhmänsä lapsista on jonkin asteisia aistipoikkeavuuksia. Aistileikkien idea on antaa lapsille eri aistien kautta virikkeitä, kokemuksia ja tietoa. Leikkien kautta harjoitellaan esimerkiksi tunnistamaan erilaisia materiaaleja, koskettamaan itselle epämieluisia materiaaleja yms. Leikkien avulla lasten motoriset taidot kehittyvät ja lapset saavat rauhallisessa ympäristössä ottaa vastaan aistien kautta uusia kokemuksia.

Aistileikkeihin lapset osallistuvat yhdessä toisten lasten ja vanhempien kanssa ja niiden aikana yhdessä pohditaan miltä jokin tuntuu, kuulostaa, näyttää yms. Aistileikit sopivat hyvin myös tukea tarvitseville lapsille, joiden on vaikea hakea aistimuksia itsenäisesti tai niihin reagoinnissa on pulmaa. Leikit on suunniteltu niin, että vanhemmat voivat niitä helposti toteuttaa myös kotona.

Aistiteemaisia leikki-iltoja toteutetaan säännöllisesti ilta-aukiolon yhteydessä sekä kerran vuodessa aistiraittina, jolloin erilaisia aistileikkituokioita kootaan radaksi, minkä lapset pääsevät kiertämään vanhempien kanssa.

Aistit lapsen kehityksessä

Pienet lapset kehittyvät ja oppivat aistien avulla; näkemällä, haistamalla, maistamalla, kuulemalla ja tuntemalla. Antamalla aisteille virikkeitä, ne lähettävät aivoihin signaaleja, ”aistimuksia”. Aivojen tehtävä on jäsentää nämä aistimukset, jotta voimme toimia mielekkäästi. Tätä prosessia kutsutaan sensoriseksi integraatioksi. Kun prosessi toimii normaalisti lapsi vastaanottaa ja jäsentää aistitietoa sujuvasti ja tarkoituksenmukaisesti ja lapsen käyttäytyminen on yleisesti ymmärrettävää.

Kun prosessissa on häiriöitä niin eri aistikanavat; kuulo, näkö, haju, maku ja tunto reagoivat aistiärsyksiin liikaa tai liian vähän tai näiden yhdistelmänä. Tällöin lapsen vastaanottama aistitieto on jäsentymätöntä ja lapsen on vaikeus toimia ja vastata aistiärsyksiin yleisesti ymmärrettävällä tavalla.

Aistipulmat näkyvät arjessa muun muassa ylivilkkauteena, keskittymisvaikeutena, huimauksena, epänormaalina kipukynnyksenä yms. Konkreettisesti lapsi käyttää kuulosuojaimia, koska ei kestä kovia ääniä tai käyttää aurinkolasia, koska valo häikäisee liikaa. Aistipulmiin auttavat sekä ympäristön muokkaus, että erilaiset kuntoutukset ja terapiat, joilla muokataan hermoverkkoa ja lapsen käyttäytymistä.

Perheentalolla toteutettavat aistileikit ja aistiradat antavat perheille mahdollisuuden rauhoittua aistien äärelle ja vinkkejä & ideoita aistien harjoittamiseen kotona. Pienet lapset tarvitsevat monipuolisia aistimuksia päivittäin ja aistileikit antavat yhden mahdollisuuden tähän.

Lähteet ja lisätietoa:

- Aistisäätelyn tukeminen:
https://www.siilinjarvi.fi/uploads/2018/05/f4b317f7-aistirikas_arki_opas.pdf
- Lahnalampi & Ojaniemi, Lisääkin! Lisääkin! – Aistileikkejä alle 3-vuotiaille lapsille, Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
- Lasten mielenterveystalo:
https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/neuropsychia-triset_hairiot/Pages/aistisaatelyhairiot.aspx
- Sensorisen Integraation Terapian yhdistys ry:
<http://www.sity.fi/sensorinen-integraatio/hairio/>

Tuokion rakentaminen

Pisteiden suunnittelu

Kuopion Perheentalolla on kokeiltu, arvioitu ja kehitetty seuraavilla sivuilla esiteltyjä aistileikkejä. Löydät leikeistä lyhyet kirjalliset ohjeet sekä isot opastekuvat. Aistileikkejä voi leikkiä muutama leikki kerrallaan tai aisti-iltaan voi rakentaa kokonaisen radan pisteistä. Leikkejä voi soveltaa ja muokata osallistuvien lasten mukaan.

Aistileikki	Ohjeet
Tunnustele ja tunnista	Purkkeina voit käyttää esimerkiksi pahvilaatikoita (tee reikä sivuun, käden työntämällä voi tunnustella tai muovipurkkeja (maalaa purkit niin ettei niiden läpi näy). Purkkeihin voi koota vastakohtia; kiviä/pumpulia, hiekkaa/vettä tai teemoittain esimerkiksi luonnon materiaaleja, erilaisia leluja yms. Valmista kaikista materiaaleista kuvat papunetin kuvatyökalulla, jolloin lapsi voi yhdistää kuvan ja purkin.
Tunnista tuoksut	Tuoksuja voi laittaa esimerkiksi pilttipurkkeihin tai vanhoihin filmipurkkeihin. Laita purkkeihin voimakkaita helposti tunnistettavia tuoksuja; kahvi, kaneli, oregano, karkki yms. Esimerkiksi joulun aikaan voi laittaa purkkeihin vain jouluun liittyviä tuoksuja. Valmista kaikista tuoksuista kuvat papunetin kuvatyökalulla, jolloin lapsi voi yhdistää kuvan ja purkin. Lapsi voi yhdistää myös mielleyhtymän aiheuttaman kuvan eli esimerkiksi kanelista voi valmistaa kaneli ja pulla kuvan. Jokaista tuoksua voi valmistaa 2 purkkia, jolloin lasten kanssa voi pelata tuoksumuistipeliä.
Tunnista äänet	Voit ostaa valmiin äänilottopelin tätä leikkiä varten tai valmistaa itse loton käyttäen papunetin ääniä (http://papunet.net/materiaalia/%C3%A4%C3%A4nipankki) ja kuvatyökalua (http://papunet.net/materiaalia/kuvaty%C3%B6kalu) . Pienet lapset eivät jaksakaan keskittyä useisiin ääniin, joten lottoalustaan kannattaa laittaa esimerkiksi 2-4 kuvaa.
Rossin ja Viiman rentoutussatu	Lapsen arkipäivään kuuluu melua ja hälyisiä tilanteita. Rentoutuminen ja rauhoittumisen opettelu on lapsille tärkeää. Rentoutushetken voit rakentaa esimerkiksi Rossin ja Viiman tunnetaito-oppaasta löytyvän rentoutussadun avulla,

	http://www.savas.fi/userfiles/file/lastu/Rossi_ja_Viima_tunnetaitoja_opet_telemassa_opas.pdf Rentoutushetken voi järjestää myös satuhieronnan (https://satuhieronta.fi/) tai Suomen mielenterveysseuran metsäkävelyn (https://www.mielenterveysseura.fi/fi/kehitt%C3%A4mistoiminta/p%C3%A4%C3%A4ttyneet-hankkeet/mets%C3%A4k%C3%A4vely-yhdisti-mets%C3%A4n-ja-mielenterveyden) avulla. Lapsille suunnattuja rentoutus musiikkejä ja mindfulness- materiaalia löytyy markkinoilta myös. Yksinkertaisimmillaan rentoutukseen tarvitaan rauhallinen tila ja ilmapiiri sekä rentouttavaa musiikkia tai satu. Lapsia voi rentoutuksen aikana hieroa nystyräpaloilla, huiveilla ja siveltimillä.
Maalaa maissinaksuilla	Maalaukseen tarvitaan vauvan ruokasoseita (esim. mustikka), paperia / kertakäyttölautasia ja maissinaksuja. Lapset maalaavat maissinaksu-siveltimillä ja sose toimii maalina. Maissinaksut voi syödä maalauksen jälkeen.
Maalaa mausteilla	Maustemaalaukseen kannattaa valita eri tuoksuisia ja värisiä mausteita. Sekoita mausteet veteen ja käytä niitä yhdessä vesivärien kanssa. Mausteet voi nimetä kuvilla, jolloin lapsi voi kuvista valita mitä tuoksua maalaa. Mausteita / ruoka-aineita voi myös sekoittaa askartelumaaleihin, jolloin maaleista saa ”struktuurimaaleja”. Kuivunutta teosta voi tunnustella, jos on esimerkiksi sekoittanut maaliin makarooneja.
Seikkailurata	Seikkailuradalla on etupäässä tuntoaistiin ja liikuntaan liittyviä pisteitä. Pisteet on rakennettu Perheentalon toimintaympäristöön sopivaksi, joten niitä voi muokata ja soveltaa oman tarpeen mukaan. Rasteille kannattaa muodostaa tarina, jonka kautta lapsi eläytymällä saa erilaisia aistikokemuksia.

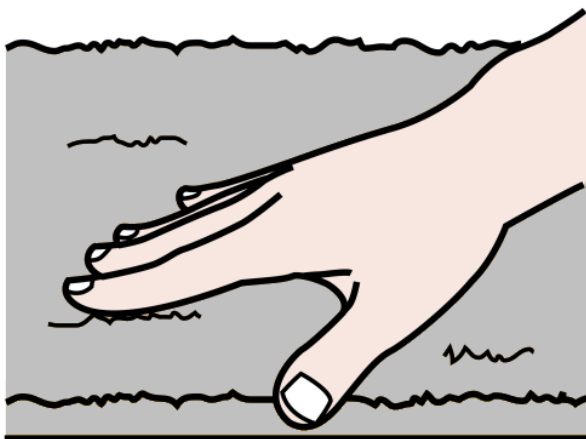
Lakana-keinu	Lakanaksi soveltuu parhaiten vahva sairaalakäytössä oleva tmv. lakana. Ota lakanan alle patja turvallisuuden vuoksi. Ohjaa lapsi ensi makaamaan lakanan päälle lattialle ja siitä varovasti nosta lakanaa pikku hiljaa korkeammalle ja keinuta.
Makaroni-laatikko	Ota iso, suljettava muovilaatikko. Täytä laatikko makaronilla. Piilota makaronin sekaan erilaisia esineitä / muotoja /leluja yms. ja ohjaa lasta etsimään niitä upottamalla kädet makaronin sekaan. Voit valmistaa esineistä myös kuvat, jolloin lapsi yhdistää esineen ja kuvan. Makaronin sekaan voi piilottaa myös saman aihepiirin esineitä, esimerkiksi leikkieläimiä ja aina eläimen löydyttyä opetellaan viittomaan eläin. Makaronileikkiin löytyy kuvamateriaalia Kommunikaatio-ilta osiossa.
Pakenevat pilkut	Tarvitset kestävän päästä suljettavan muovipussin. Laita pussiin kirkasta käsisaippua ja hilettä. Ei kannata käyttää paljetteja, koska ne rikkovat pussin. Sulje pussi päästä ja teippaa se kiinni pöytään. Lapsi liikuttaa sormiaan pussin päällä, jolloin saippua ja hile liikkuvat sormien alla.

TUNNUSTELE JA TUNNISTA

Pöydällä on viisi purkkia, joissa on erilaista tunnusteltavaa.

Tunnustele käsin purkkien sisällöt ja tarkastele pöydältä löytyviä kuvia.

Yhdistä kuva oikean tunnustelupurkin kohdalle.

TUNNISTA TUOKSUT

Pöydällä on kuusi tuoksupurkkia, joissa on erilaisia tuoksua.

Haistele jokaista tuoksupurkkia ja tarkastele kuvia. Yhdistä kuva oikean tuoksupurkin kohdalle.

TUNNISTA ÄÄNET

Pelaa äänilottoa ja kokeile tunnistatko kaikki äänet!

ROSSIN JA VIIMAN RENTOUTUSSATU

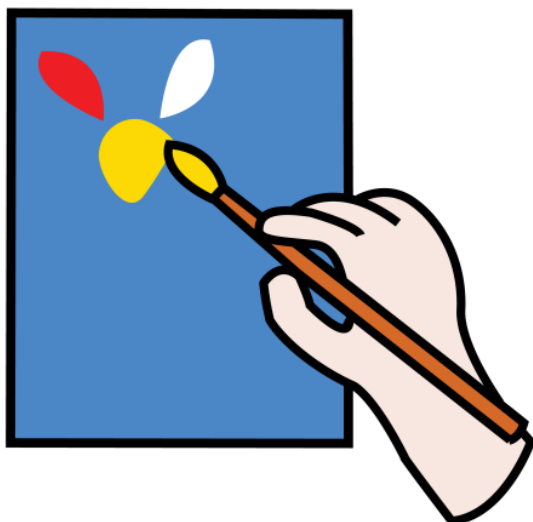
Tervetuloa Rossin ja Viiman rentoutussatuun! Aikuinen lukee sadun ja kuunnellessasi voit halutessasi ottaa hierontavälineitä ja hieroa.

MAALAA MAISSINAKSUILLA

Tarvitset kertakäyttölautasen, jonka maalaat kastamalla naksua mustikka sosepurkissa.

Lopuksi voit syödä naksut 😊

MAALAA MAUSTEILLA

Pöydällä on maustepurkkeja, siveltimiä ja paperia. Ota itsellesi paperi ja sivellin. Paperille voit maalata vapaasti mitä vain. Valmiin maustemaalauksen voi viedä kotia.

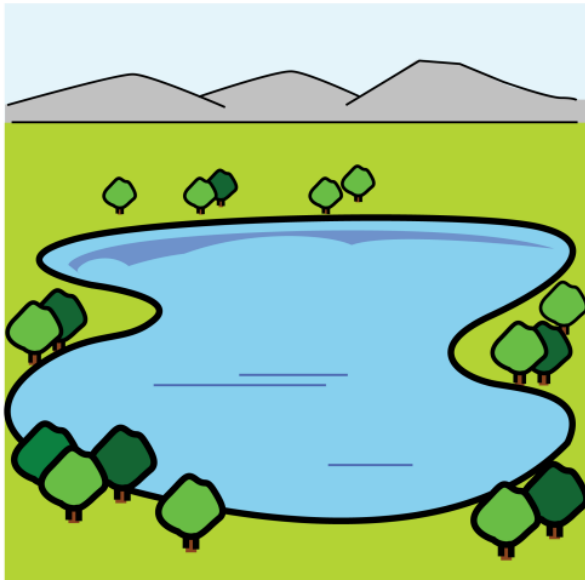
Kuva: Googlen kuva-haku

SEIKKAILURATA

Tervetuloa seikkailuradalle! Seikkailuradalla on viisi erilaista pistettä. Kaikki pisteet ovat numeroituja ja rata kuljetaan numerojärjestyksessä.

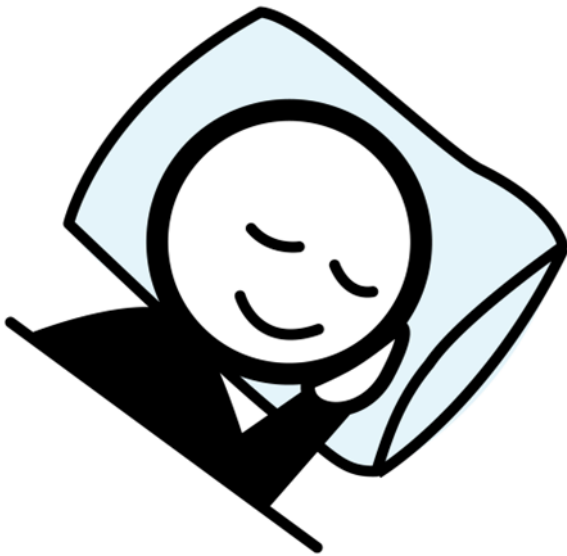
1. Seikkailu alkaa! Saavut järvelle (lattia) ja sinun on päästävä vastarannalle. Voit liikkua valitsemallasi tavalla koskettamatta vettä. Kun olet vastarannalla voit edetä seuraavalle pisteelle.

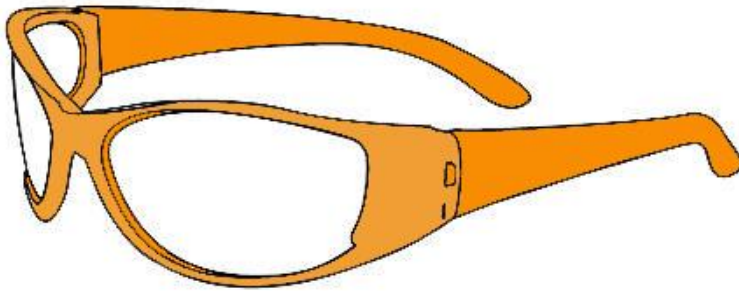
2. Rannalla lokit yrittävät syödä eväisleipäsi (hernepussit). Heitä äkkiä leipäsi eväskoriin (Kangaskolmioon) turvaan lokeilta. Kun leivät on pelastettu voit jatkaa matkaa.

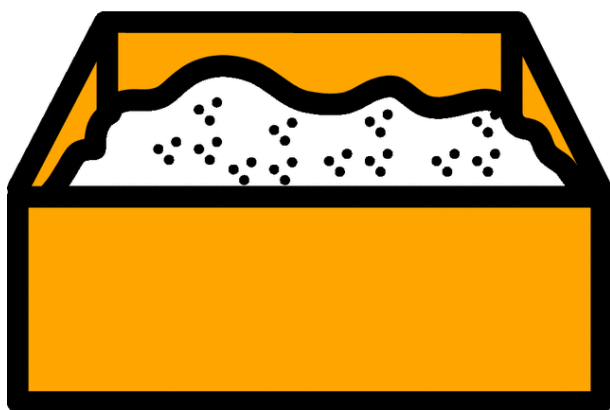
3. Olet saapunut metsään. Pysähdyt mättäälle (tyynylle) ja suljet hetkeksi silmäsi. Kuuntele metsässä kuuluvia ääniä (luonto cd / metsäkävely youtubesta). Kun tunnet itsesi levänneeksi, voit jatkaa seikkailua. Tunnustele erilaisia luonnonmateriaaleja.

4. Löydät metsästä taikalasit. Laitat ne päähäsi ja seuraat nuolia, jotka johdattavat sinut erilaisten tavaroiden luokse. Kerää tavarat ämpäriin. Kun olet valmis voit siirtyä viimeiselle pisteelle.

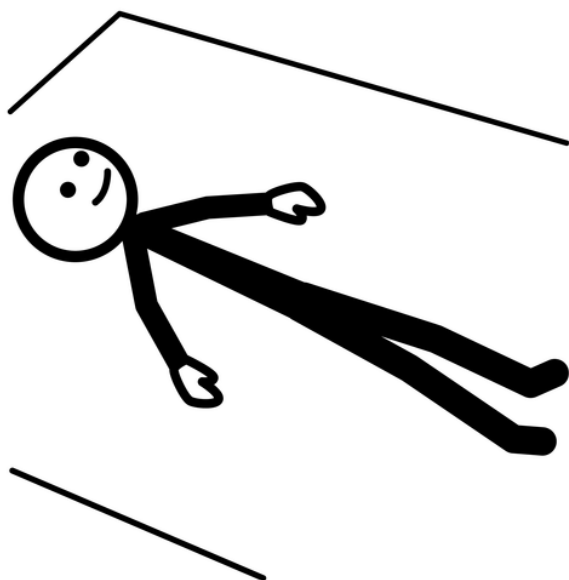

5. Hienoa seikkailija! Pääsit perille ja löysit aarteen. Pesethän ensin kätesi ja sitten voit alkaa muovata taikahiekkaa.

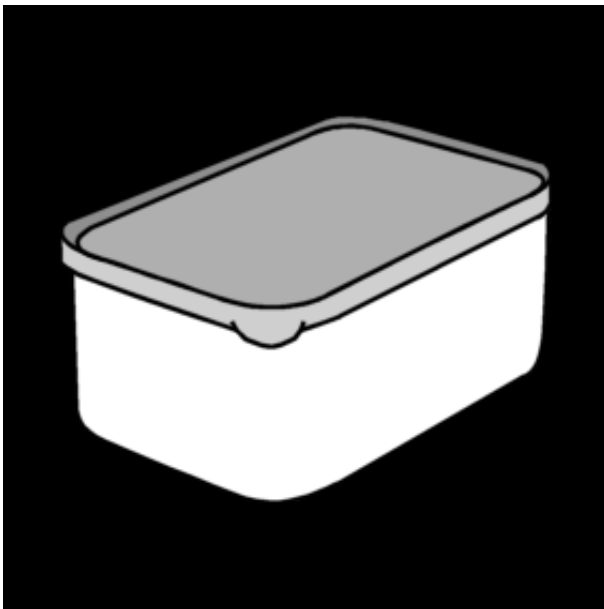
LAKANAKEINU

Asetu mukavasti lakanan päälle makaamaan. Aikuiset ottavat molemmista päistä kiinni ja keinuttavat sinua. Voit laittaa silmät kiinni.

MAKARONILAATIKKO

Tunnustelle makaronien seasta leluja /
esineitä. Miltä makaronit tuntuvat
käsissäsi?

PAKENEVAT PILKUT

Kokeile kuinka kimalteet liikkuvat pussien sisällä. Pakeneeko ne sormien alta?

Kuva: Lahnalampi & Ojaniemi, 2015

3. Musahetki

Tuokion idea

Musahetket ovat kaikille lapsille ja perheille suunnattua toimintaa, jossa käytetään laulujen, leikkien ja musisoinnin rinnalla tukiviittomia ja kommunikaatiokuvia. Tukiviittomista ja niiden hyödyistä voi lukea lisää satutuokio- otsikosta.

Musahetkillä lapset oppivat toimimaan ryhmässä, kuuntelemaan ja keskittymään sekä musikaalisia taitoja; laulamista ja rytmittämistä. Musahetket ovat erityisesti opettavaisia tukea tarvitseville lapsille, koska tuokioilla käytetään monipuolisesti erilaisia kommunikaatiokeinoja ja tuokiot ovat selkeästi strukturoitu.

Musahetkien vetäjinä ovat toimineet niin Perheentalon ohjaajat kuin opiskelijatkin. Hetkissä pääpaino on osallistujien musiikin ilossa ja osallistumisessa.

Tuokion rakentaminen

Laulut sekä tuokion rakenne

Musahetkillä voidaan laulaa mitä tahansa lauluja. Perheentalon musahetkissä suosituiksi ovat osoittautuneet Pikku Papun laulut sekä perinteiset suomalaiset muskarikappaleet. Kaikkien laulujen sanat kuvitetaan, soittimet ja musahetken runko on myös kuvitettu, jotta eri ikäisten ja tukea tarvitsevien lasten on helpompi osallistua hetkiin. Alle kouluikäisille lapsille sopiva kesto on noin 0,5 tuntia, 2-3 kappaletta. Löydät alta musahetken struktuurin sekä mallin kuinka musakappaleita on kuvitettu.

Musahetki alkaa

Istua paikallaan

**Laulu (laita niin monta kuvaa,
kuin laulua musahetkessä on
ja käännä kuva nurin päin
sitä mukaa kuin laulut on laulettu)**

Laulaa

Tanssia

Soittaa

Muotilaulu

Minä olin ostoksilla menin hanskapuotiin. Ostin taputusta, se oli tullut muotiin. **(Hei!)**

Minä olin ostoksilla menin kenkäpuotiin. Ostin tömistystä, se oli tullut muotiin. **(Hei!)**

Minä olin ostoksilla menin karkkipuotiin. Ostin maiskutusta, se oli tullut muotiin. **(Hei!)**

Minä olin ostoksilla menin hattupuotiin. Ostin nyökytystä, se oli tullut muotiin.

Ennen musahetkeä tärkeää

- Vetäjän ja tukiviittojan kannattaa harjoitella lauluja etukäteen yhdessä. Heidän sujuvasta yhteistyöstä syntyy lapsille hauska ja opettavainen musahetki.
- Yhdessä kannattaa suunnitella mitä viittomia lauluista otetaan, kuinka ne harjoitellaan etukäteen lasten kanssa, onko muistisääntöjä yms.
- Perheentalon musahetkissä osan lauluista viittomat harjoitellaan yhdessä ja osan viittomat näytetään selkeästi laulun aikana. Viittoja seisoo tarpeen mukaan, jotta jokainen näkee kunnolla. Tähän on päädytty siksi, että kaikkien laulujen viittomien opettelu vie aikaa ja esimerkiksi tukea tarvitsevilla lapsilla on vaikeus pitää omaa mielenkiintoa yllä harjoittelun ajan. Musahetkillä viittomat on sidottu lauluun ja laulun leikkeihin, jolloin ne eivät ole irrallinen osa hetkiä, vaan osa leikkejä.
- Lapsille ja vanhemmille voi jakaa kotiin mukaan viittomista materiaalia. Seuraavalla sivulla Pikku Papu puutarhurina- kappaleen viittomat, kuvitettuna papunetin kuvilla.

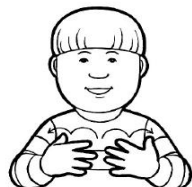
Musahetkellä huomioitavaa

- Vetäjän ja viittojan sijoittuminen toisiinsa nähden, jotta he voivat kommunikoida hetken ajan.
- Jos paikalla on suuri joukko lapsia, viittominen tapahtuu seisaaltaan, jotta myös takana olevat lapset näkevät viittomat.
- Musahetken pitämisessä tarvitaan luovuutta ja ymmärrystä erityislapsia kohtaan. Vetäjän on havainnoitava koko hetken ajan lasten toimintaa ja pidettävä heidän mielenkiinto lauluissa ja viittomissa.
- Musahetkillä voidaan käyttää erilaista rekvisiittaa, jonka pitää olla helposti saatavilla, esim. lauluissa esiintyvä eläinhahmo. Suunnittele rekvisiitta huolellisesti etukäteen.

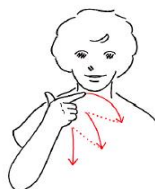
PIKKU PAPU

ILOINEN

KASTELLA

KUUNNELLA

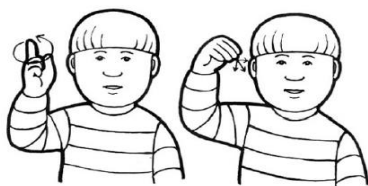
MARJA

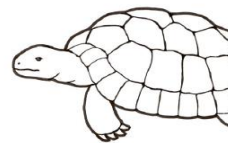
HERNE

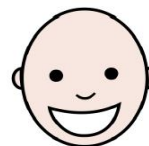
VALO

PIKKU PAPU

ILOINEN

KASTELLA

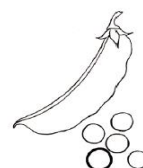
KUUNNELLA

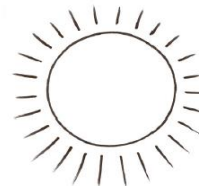
MARJA

HERNE

VALO

5 Kommunikaatio ilta

Tuokion idea

Eri arvioiden mukaan noin 7 %:lla lapsista on kielellinen erityisvaikeus.

Kielellisessä erityisvaikeudessa lapsen puheen ja kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti. Sanojen oppiminen on hidasta, ensisanat tulevat myöhään, tai jo opitut sanat jäävät pois käytöstä. Tyypillistä on myös puheen epäselvyys ja siitä johtuvat kommunikoinnin vaikeudet. Kielellinen erityisvaikeus tulee usein selkeästi esille vuorovaikutustilanteissa; asioiden kertomisen vaikeus, sääntöjen ymmärtäminen ja omaksuminen on hankalaa tai lapsen on vaikea käyttää kieltä vuorovaikutuksen välineenä. Myös puheen ymmärtämisen vaikeus vaikuttaa sosiaalisten tilanteiden haastavuuteen.

Perheentalon kommunikaatio illan tavoitteena on tarjota erityisesti näille lapsille monipuolisia ja hauskoja tapoja kielen kehityksen tueksi. Illan ohjelma ja eri pisteet tukevat kaikkien lasten kielen kehitystä ja ovat käytännössä todella toimivia esimerkiksi suomen kieltä opettelevien lasten parissa. Illan ohjelmassa eri pisteillä on esillä erilaisia kommunikointikeinoja ja hauskoja tapoja harjoitella niitä.

Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja käyttävät puhevammaiset henkilöt. Eli jos lapsen puheen tuottaminen tai ymmärtäminen on vaikeaa, voidaan käyttää kommunikointikeinoja, jotka täydentävät, tukevat tai korvaavat puhetta.

Tavallisimpia keinoja ovat: eleet ja viittomat, erilaiset kuvat ja graafiset merkkijärjestelmät, kuten PCS ja piktogrammit, blisskieli ja kirjoittaminen. Lapsille erilaisten keinojen käyttäminen liittyy yleensä kielen kehityksen pulmiin tai kehitysvammaan.

Tuokion rakentaminen

Pisteiden suunnittelu

Kuopion Perheentalolla on kokeiltu, arvioitu ja kehitetty seuraavilla sivuilla esiteltyjä kommunikaatiotuokioita. Löydät tuokioista lyhyet ohjeet ja kuvalliset opastekuvat seuraavalta sivulta alkaen.

Tuokioita voi järjestää muutaman kerrallaan tai niistä voi rakentaa kokonaisen radan kommunikaatioiltaan niin kuin Perheentalolla on tehty. Erilaisten tuokioiden ympärille voi myös rakentaa oman vertaisryhmän lapsille, joilla on kielen kehityksen häiriöitä. Perheentalolla kokeiltiin Innostu- ryhmää kielihäiriöisten lasten perheille. Ryhmässä sovellettiin tässä oppaassa esiteltyjä tuokioita.

Lähteet ja lisätietoa:

Aivoliitto:

https://www.aivoliitto.fi/kiellellinen_erityisvaikeus/kiellellinen_erityisvaikeus

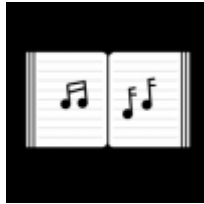
Vammaispalvelujen käsikirja: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/puhetta-tukeva-ja-korvaava-kommunikointi>

Tuokio	Ohjeet
Kuva-arvoitus	Tee tutuista lasten lauluista kuva-arvoituskortit eli pilko laulut osiin ilman tekstiä ja lapset ja vanhemmat laittavat kuvat oikeaan järjestykseen. Löydät kuvat 3:n kuva-arvoitukseen tästä oppaasta. Kun perheet ratkaisevat laulut, niin ne lauletaan sekä opetellaan viittomat.
Kuvanauhan valmistaminen	Kuvanauhan valmistamiseen tarvitaan laminoituja kommunikaatiokuvia, rei'itin, lankaa, puuhelmiä ja avaimenperissä käytettäviä metallisia rinkuloita. Kuvat voi valmistaa papunetin työkalulla. Avainnauhana toimii yksinkertaisimmillaan pelkkä lanka. Lankaa voi letittää, jos haluaa haastavuutta pisteelle. Kuviksi voi valita lapsen ja perheen arkielämässä tarvitsemia kuvia. Jos kuvanauhoja valmistaa esimerkiksi johonkin harrastukseen niin silloin kuviksi valitaan esim. liikuntaan liittyviä kuvia.
Makaronilaatikkoleikki	Ota iso, suljettava muovilaatikko. Täytä laatikko makaronilla. Piilota makaronin sekaan erilaisia esineitä / muotoja /leluja yms. ja ohjaa lasta etsimään niitä upottamalla kädet makaronin sekaan. Voit valmistaa esineistä myös kuvat, jolloin lapsi yhdistää esineen ja kuvan. Makaronin sekaan voi piilottaa myös saman aihepiirin esineitä, esimerkiksi leikkieläimiä ja aina eläimen löydyttyä opetellaan viittomaan eläin. Makaronilaatikkoleikin ideana on ison laatikon täyttäminen raa'alla makaronilla ja erilaisten esineiden piilottaminen makaronien joukkoon. Lapsi etsii esineitä makaronin seasta ja lopuksi niille katsotaan yhdessä viittoma. Tästä oppaasta löydät valmiita kuvia laatikkoon piilotettavista leluista.

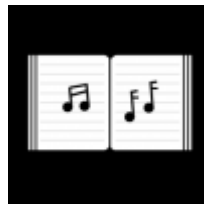
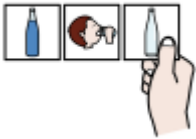
Pikapiirtäminen	Pikapiirtämiseen tarvitaan kyniä, paperia sekä piirustusaiheita (tekemiset, kysymykset yms.). Ideana on, että aikuinen piirtää ja lapsi arvaa. Tuttujen ja yksinkertaisten sanojen arvaaminen sujuu lapselta helposti, esimerkiksi omena, kissa, lapsi, muki yms. Piirrettäville asioille voi askarrella kuvakortit tai käyttää valmiita kuvia, esimerkiksi Kuva Alias-pelistä. Tästä oppaasta löytyy oikeaoppisen pikapiirtämisen ohjeistus.
Peilileikki	Peilileikin ideana on saada lapsi/aikuinen toistamaan pelikuvana toisen asento tai ilme. Rooleja voi vaihtaa lennosta. Leikissä voi käyttää apuna kuvakortteja (löytyvät tästä oppaasta).
Kioski	Kioski-leikkiin tarvitset esimerkiksi lasten leikkikeittiön tai pienen pöydän, jonka päälle teet kioskin. Leikissä voi käyttää leikkikassakonetta, rahoja ja ruokia. Perheentalolla leikissä on mukana myös kaikki kioskin tarjottavat kuvitettuna ja lapsi tekee tilaukset kuvakorteilla. Leikkiruokien ostamisen jälkeen, on mahdollisuus ostaa esimerkiksi rusinoita ja muumikeksejä. Lapset ovat itse innokkaita myyjiä ja voivat harjoitella kioskillä myyjän roolia, kohteliaisuussääntöjä, asiointia ja rahan arvoa.

KUVA-ARVOITUS

1. Löydätkö kuvista tutun laulun.

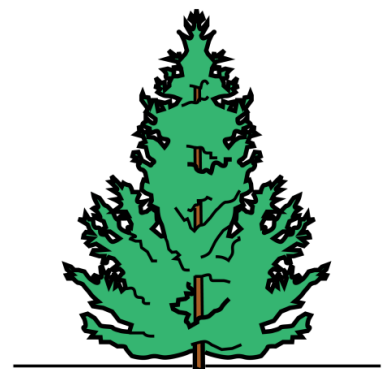
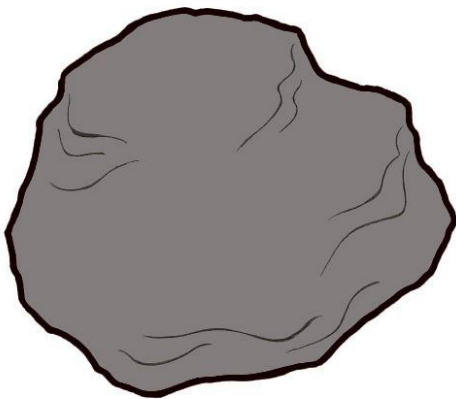
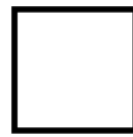
2. Laita kuvat oikeaan järjestykseen ja ratkaise laulun nimi.

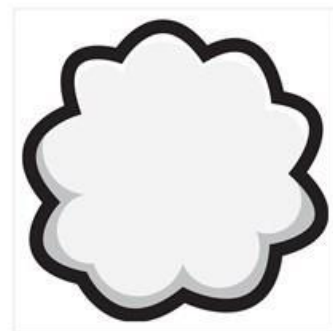
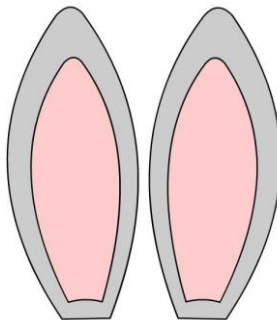
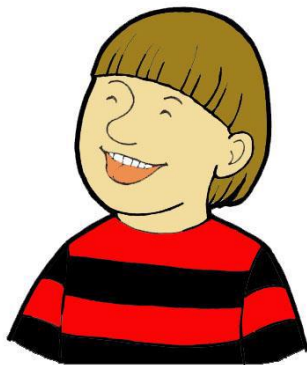
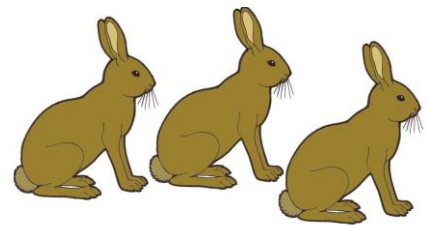
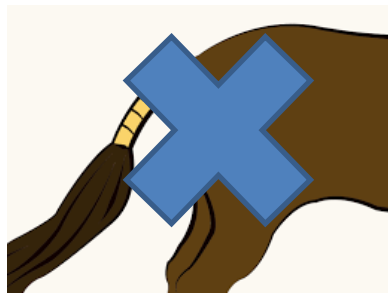
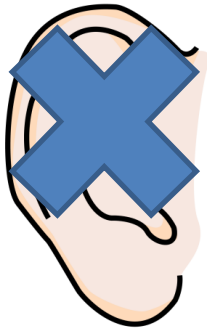
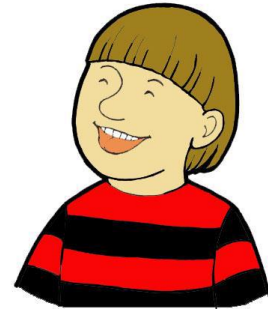
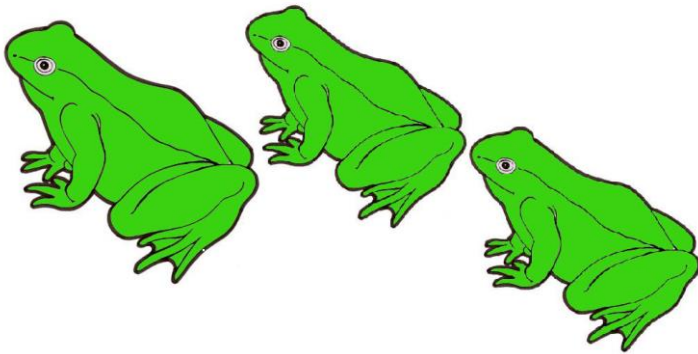
3. Nyt lauletaan, soitetaan ja viitotaan laulu yhdessä!

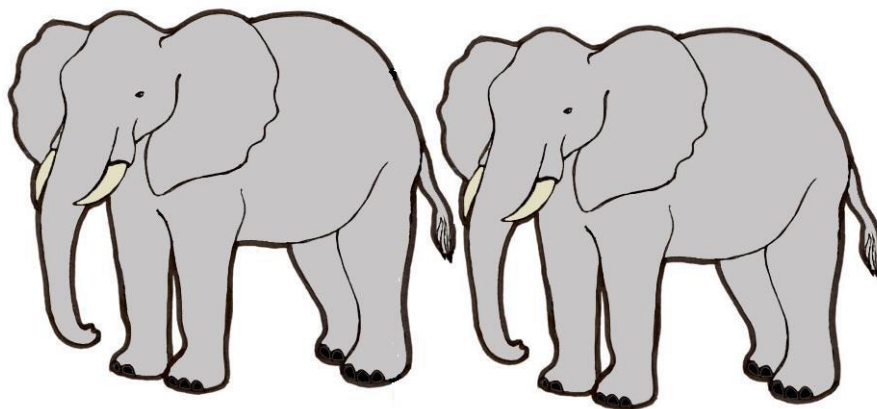
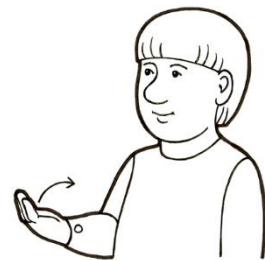
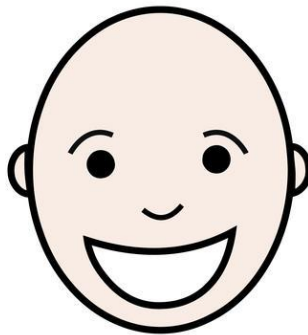
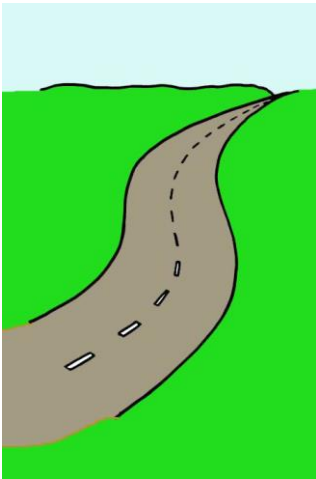
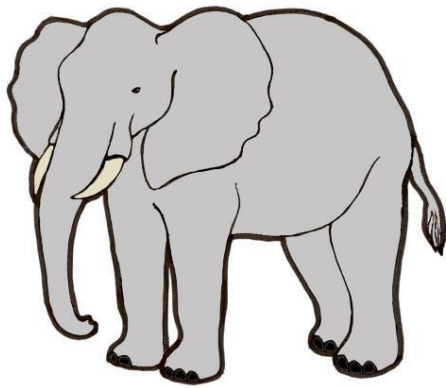
Kuva-arvoitus: Lennä, lennä leppäkerttu

Kuva-arvoitus: Pienet sammakot

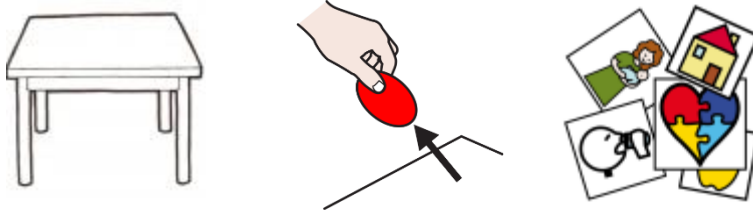

Kuva-arvoitus: Elefantti-marssi

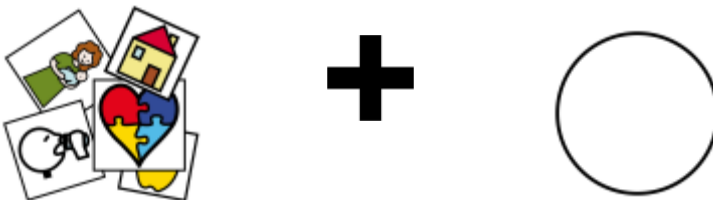

KUVANAUHAN VALMISTAMINEN

1. Ota pöydältä 5 erilaista kuvaa

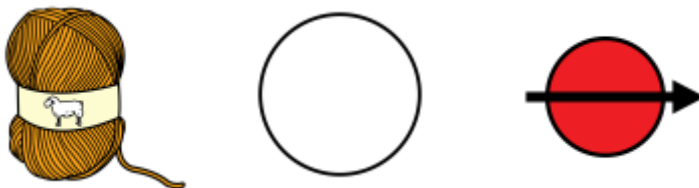
2. Yhdistä kuvat avaimenperän lenkkiin.

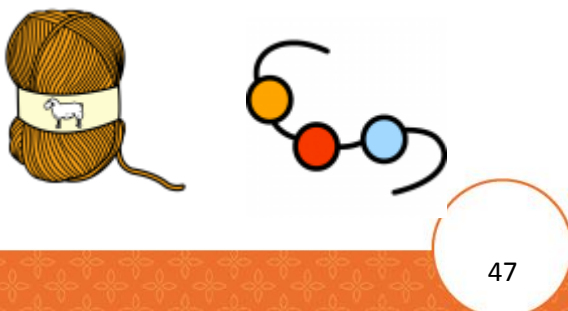
3. Ota lankaa kaksin kerroin.

4. Pujota lanka avaimenperälenkin läpi.

5. Lopuksi langan voi koristella helmillä

MAKAROONILAATIKKOLEIKKI

1. Laatikossa on makaronien seassa erilaisia leluja.

2. Etsi laatikosta lelut

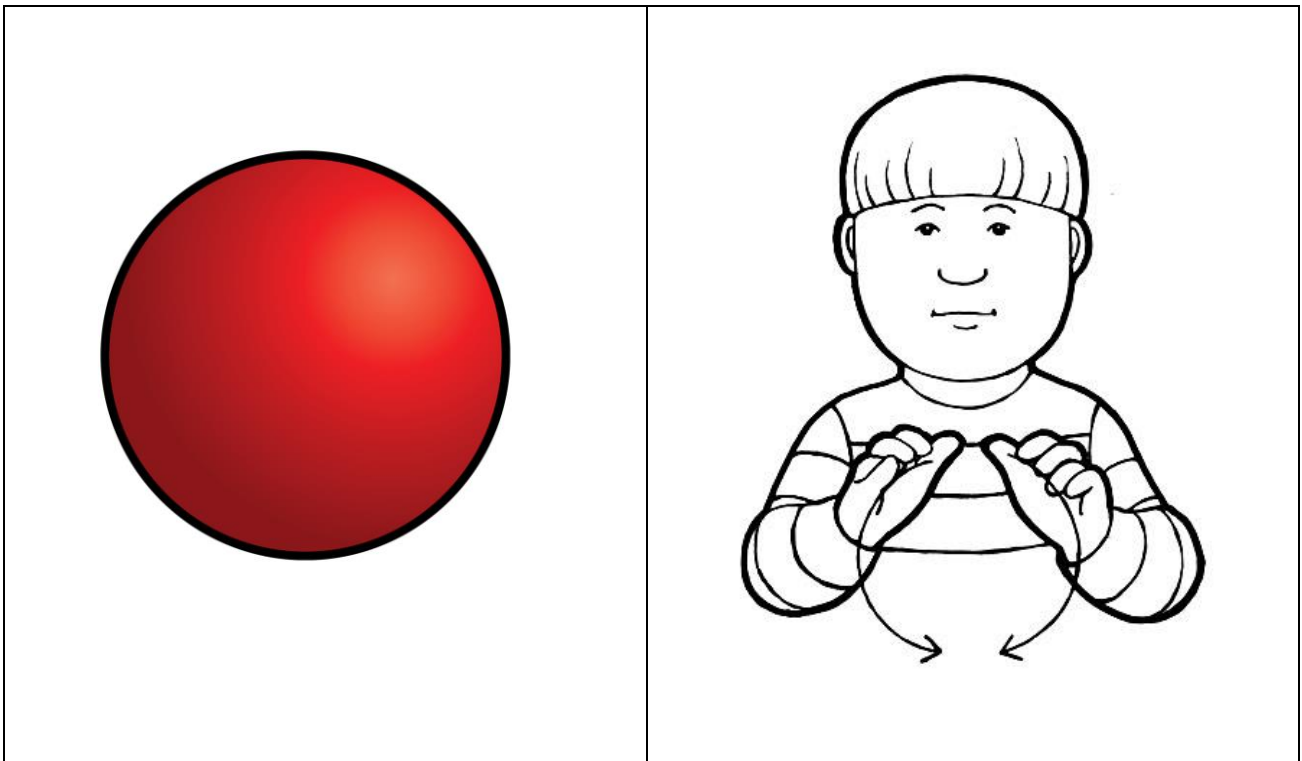
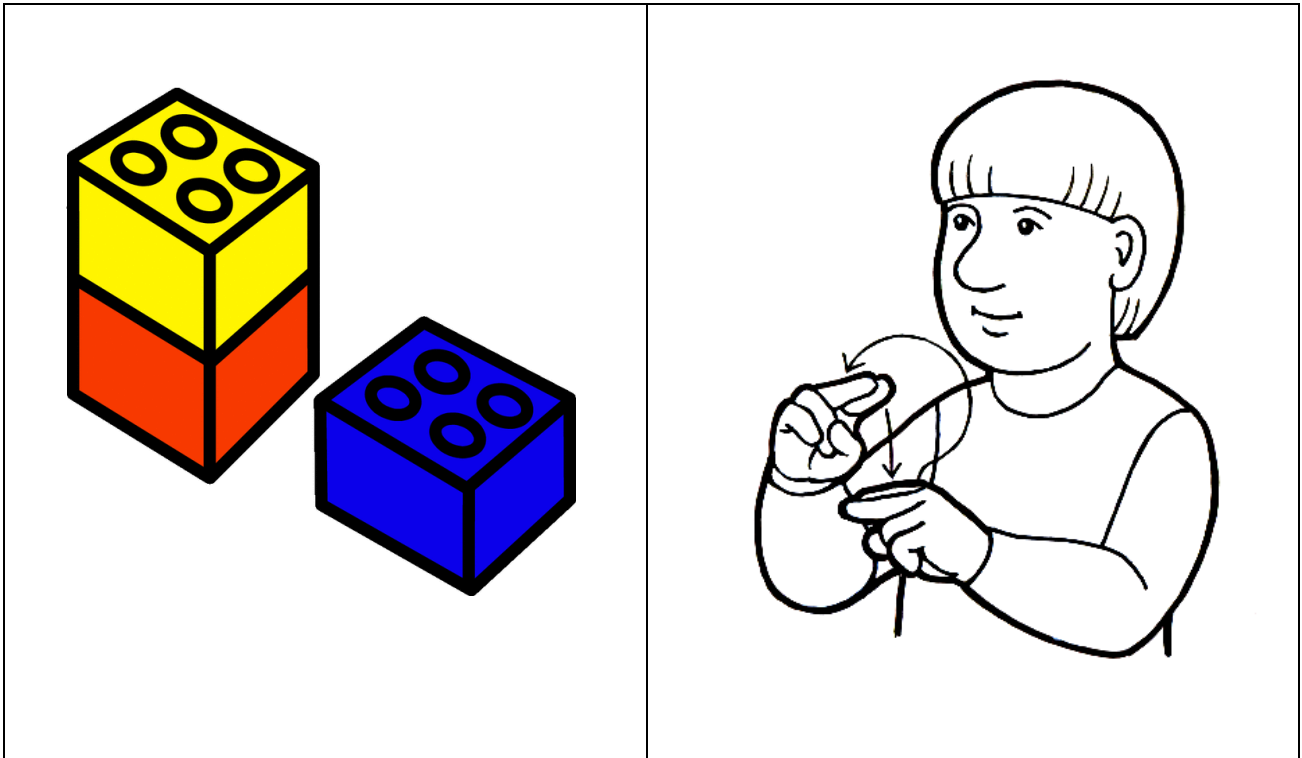
3. Lelun löydyttyä mietitään yhdessä sille viittoma.

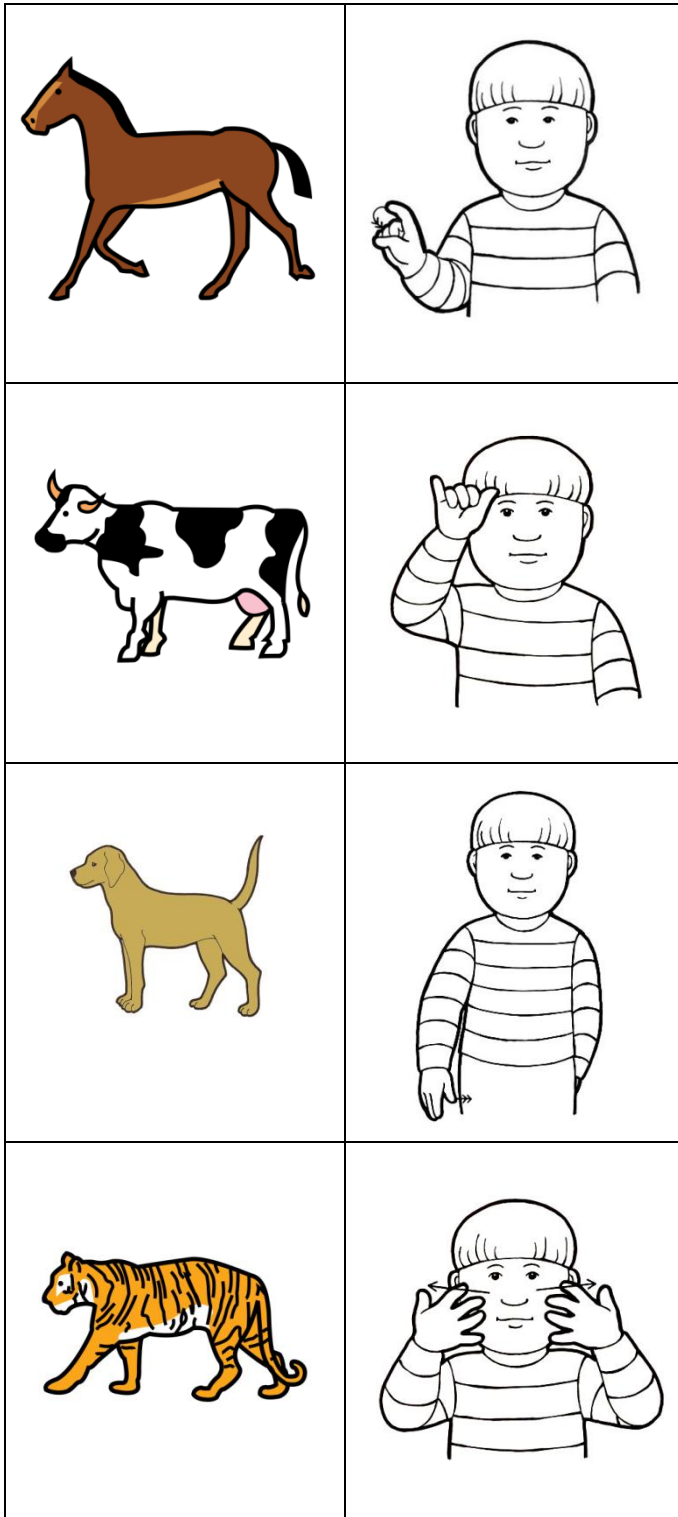

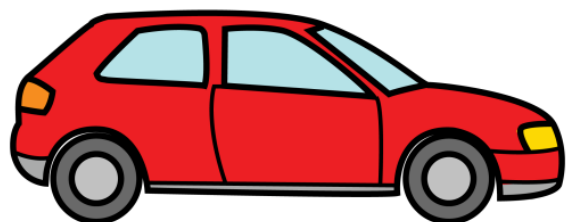
4. Leikki päättyy kaikkien lelujen löydyttyä ja viittomat keksittyä.

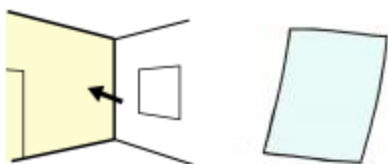
Makaronilaatikko leikkiin kuvia

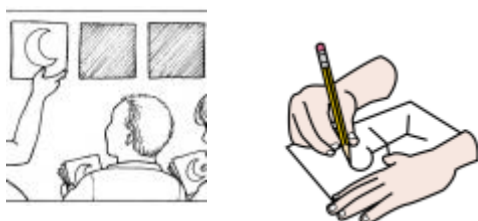
PIKAPIIRTÄMINEN

1.Seinällä tai pöydällä on yksi iso paperi, johon piirretään

2.Vanhempi piirtää lapselle

3.Lapsi arvaa mitä vanhempi piirtää

Nopea piirtäminen

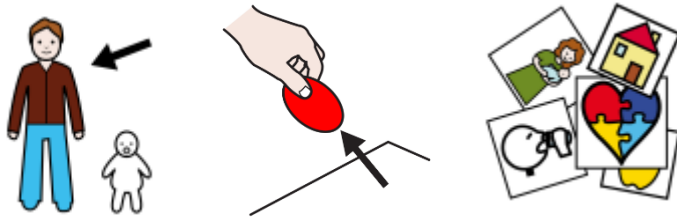
- **Välineet:** kynä ja paperia
- **Käyttö:** Tilanteissa, joissa puhevammaisella henkilöllä ei ole välineitä ilmaista asiaansa
- **Idea:** Piirretään kaksi tai useampia kuvia/vaihtoehtoja ja kysymysmerkki, joka merkitsee ”ei mikään näistä”. Kuvien avulla selvitetään mitä henkilö mahdollisesti haluaa kertoa. Kuvien määrä riippuu ihmisen kielellisestä kyvystä; vaihtoehtojen hahmotus ja muistaminen. On hyvä lähteä liikkeelle kahdesta vaihtoehdosta.

Toimintaperiaatteet:

1. Piirrä yksinkertaisia helposti ymmärrettäviä kuvia ja nimeä ne, suullisesti/kirjallisesti.
2. Piirrä kuvien lisäksi aina kysymysmerkki, joka tarkoittaa tarpeen mukaan esimerkiksi ”ei liity kumpaankaan vaan ihan johonkin muuhun - piirrä lisää.”
3. Puhevammaisen henkilö valitsee oikean vaihtoehdon osoittamalla/katsomalla/nyökkäämällä.
4. Keskustelun edetessä piirrä lisää vaihtoehtoja.
5. Kun olet saanut selville hänen kertomansa asian, varmista vielä oletko oikeassa.
6. On yleistä, että joudut piirtämään useita vaihtoehtoja ennen kuin puhevammaisen henkilön kertoma asiaa selviää. Voit myös kysyä onko se lähellä kumpaakaan vaihtoehtoa? Tai kysyä apua hänet tuntemalta ihmiseltä.
7. Ole kärsivällinen ja anna aikaa kommunikoinnille! Piirtämällä voit saada selville sellaisia asioita, joita et sillä hetkellä muuten saisi selville.

PEILILEIKKI

1. Vanhempi/ lapsi ottaa kortin korista.

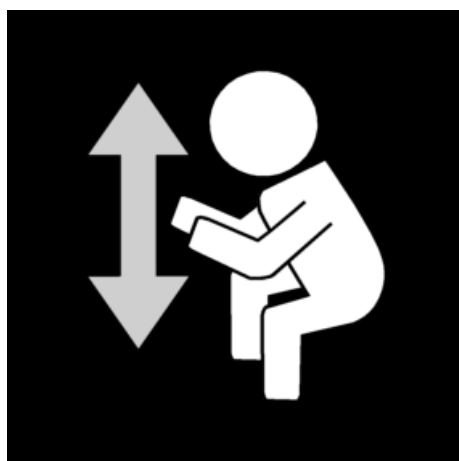
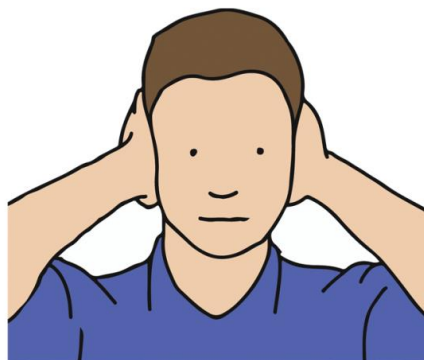
2. Vanhempi/lapsi tekee kortissa olevan ilmeen/eleen.

3. Parin tehtävä on matkia ilmettä/elettä.

Peilileikin kuvat seuraavalla sivulla.

KIOSKI

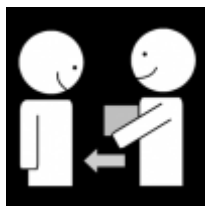
Lapsi saa kioskista tilauslistan.

Lapsi valitsee kuvakorteista haluamansa kioskin tuotteen.

Anna valmis tilaus ja raha kioskin myyjälle.

Myyjä luovuttaa tuotteen sinulle.

Kuva-arvoitus

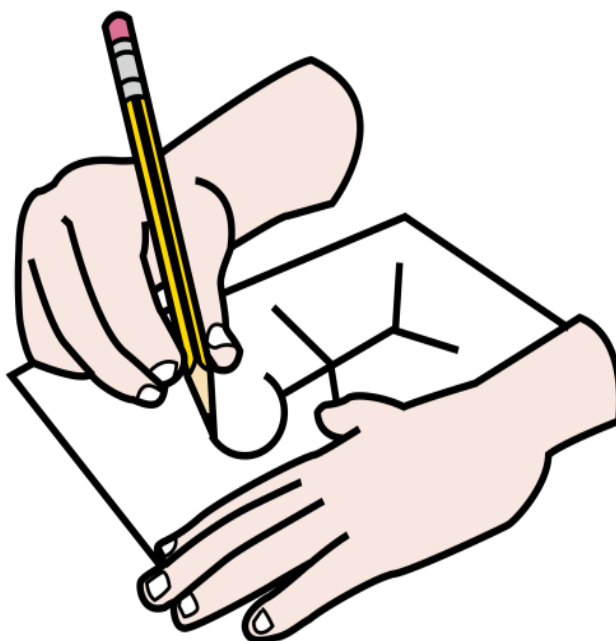
Kuvanauhan valmistaminen

Makaronilaatikko -leikki

Pikapiirtäminen

Peilileikki

Perheentalon kioskki

Viikko-ohjelma

KLO	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai
9-10						
10-12						
12-14						Sunnuntai
14-16						
16-20						